

ADVENDIAJA KOLMAS PÜHAPÄEV AD 2023
5Ms 18:15–19 (Rm 16:25–27; Jh 1:19–27 või Jh 3:26–30)

15 Issand, su Jumal, äratab sulle sinu keskelt, su vendade hulgast, ühe prohveti, minu sarnase – teda te peate kuulama!

16 Seda sa just palusid kogunemispäeval Hoorebil Issandalt, oma Jumalalt, öeldes: «Ma ei suuda enam kuulata Issanda, oma Jumala häält ega kauemini vaadata seda suurt tuld, ilma et ma sureksin.»

17 Ja Issand ütles mulle: «See on hea, mis nad on rääkinud.

18 Ma äratan neile ühe prohveti nende vendade keskelt, niisuguse nagu sina, ja ma panen oma sõnad ta suhu ja ta räägib neile kõik, mis mina teda käsin.

19 Ja kes ei kuula mu sõnu, mida ta räägib minu nimel, sellelt nõuan mina ise aru.»

Prohveti teie keskelt, teie vendadest, tõstab teile ISSAND, teie Jumal, minu sarnase – temale peate kuuletuma. Kõigiti, nagu sa anusid ISSANDALT, oma Jumalalt, Hoorebil kogunemise päeval, üteldes: «Et ma ei kuuleks taas ISSANDA, oma Jumala häält ega näeks enam seda suurt tuld ja ei sureks!» Ja ISSAND ütles mulle: «See on hea, mis nad on rääkinud! Ma tõstan neile prohveti nende vendade keskelt, sinu sarnase, ja ma panen oma sõnad tema suhu ning ta räägib neile kõike, mida ma tal käsin. Ja sünnib, et see mees, kes ei kuuletu mu sõnadele, mis ta räägib minu nimel – mina ise nõuan seda temalt.»

Sissejuhatus

Heebrea keeles kannab 5. Moosese raamat nime םִוְרָה – «Sõnad».¹ Kreeka keeles on raamatu pealkiri Δευτερονόμιον – «Teine Seadus», «Seaduse kordamine»² –, ladinapäraselt (ka mitmes teises keeles kasutatuna) *Deuteronomium*. Kreekakeelne pealkiri kajastab küllaltki tabavalt raamatu sisu, mis on esitatud Moosese suu kaudu tuleva ülevaatenähtena Jumala tegudest pärast Iisraeli väljarändamist Egiptusest kuni Tootatud Maa piirile jõudmiseni ning Jumala poolt oma rahvale antud seadustest.

Moosese kõne lõpeb 33. peatüks antud õnnistusega, raamatu viimane, 34. peatükk räägib Moosese tõusmisest Nebo mäele, millelt ta enne surma saab heita pilgu Tootatud Maale, ning tema surmast ja matmisest, andes viimaks hinnangu kogu tema isikule ja tööle.

¹ Vrd 5Ms 1:1: Need on sõnad, mis Mooses rääkis kogu Iisraelile...

² Või «Ärakiri Seadusest» – vrd 5Ms 17:18: ...ta kirjutagu enesele raamatusse ärakiri sellest Seadusest..., kreeka keeles: ...γράφει ἐαυτῷ τὸ δευτερονόμιον τοῦτο εἰς βιβλίον...

19.–20. sajandi piibliteaduses oli valdavalt esindatud seisukoht, mille kohaselt Moosese raamatud rajanevad neljal allikal, mida tuntakse nimede Jahvist, Elohist, Deuteronomist ja Preestrikoodeks all. Pikka aega paigutati neist esimese tekkimine Iisraeli kuningriigi kõrgaega (10. sajandisse eKr) ning viimane eksiiliaega või vahetult sellele järgnenud ajaperioodi. Viimastel aastakümnetel on hakatud taolist jaotust revideerima ning pakutud välja hüpotees, mille kohaselt vanimaks allikaks on pigem Deuteronomist, millele eksiiliperioodil on lisatud «elloona» seni vanemaks (ning «täiendusena» seni noorimaks) peetud materjal.³

Ajaliselt paigutatakse 5. Moosese raamat sellisel juhul enamasti kas kuningas Joosija (7. sajandi II pool eKr), Paabeli vangipõlve (6. sajandi I pool) või vahetult eksiilijärgsesse aega (6. sajandi II pool).⁴

5. Moosese raamatu põhiosa moodustavad kolm Moosese kõnet (5Ms 1:1–4:40; 5:1–28:69; 29:1–30:20), millele kokkuvõttena järgnevad Moosese lahkumislaul (5Ms 32) ja õnnistus (5Ms 33). Keskseks sõnumiks on Iisraeli rahva käekäigu ja ajaloo lahutamatu seotus Jumala päästva tegutsemisega ning Tema ja Ta rahva vahelise lepinguga, kusjuures korduvalt rõhutatakse nii Jumala kui Tema kutsumise (valiku) ainulaadsust, millele tuleb vastata tingimusetu truuduse ning kõiki teisi jumalaid välistava kultusega. Just siit tuleneb ja selles seisneb ka Iisraeli rahva erilisus kõigi rahvaste hulgas.

Issand on oma rahvast valides ja kutsudes täiesti suveräänne ning lähtub üksnes omaenda heast ja armulisest tahtest. Sellest, kuidas rahvas Jumala kutsele vastab ja järgneb, sõltub, kas teda ootab õnnistus või tabavad teda mitmesugused nuhtlused ja needus.

Keelelisi märkuseid

Issand – originaalis kasutatakse siin Jumala nime יהוה – «JHWH», «Jahve», «Jehoova».

Äratab – יָקִים – sõna קום tähendab siin «tõstma», «tõusta laskma», «rajama», «üles seadma», ka «esile tooma».⁵

³ Taoliste hüpoteeside ja arutelude sisuline väärtus seisneb eeskätt erinevas vastuses küsimusele, kas käsitleda iseäranis alg- ja esiisade lugusid «loomis- ja algusmüütidenä» või pigem kirjanduslikku kuube rüütatud teoloogilise (ja ajaloo-filosoofilise) sõnumina. Nii vanema juudi kui kristliku pärimuse järgi on viie Moosese raamatu autoriks suures osas Mooses ise, kes sai need Jumala ilmutusena Siinail.

⁴ On päris selge, et vähemalt lugemisega kaasnev sentiment on raamatu koostamise arvatavast ajast sõltuvalt mõnevõrra erinev, kandes kas hoiatuse-, põhjuse ja tagajärje selgituse või uue alguse lootuse ja tehtud vigadest edaspidise hoidumise manitsuse nooti.

⁵ 1739. aasta Piiblis: «tahhab...tõsta».

Prohveti – sõna נְבִיא – «prohvet» – tuleneb verbist נָבַח – «prohvetlikult kõnelema» –, mille üheks kaastähenduseks on ülevoolav pulbitsemine või väljavalamine.

Peate kuulama – תִּשְׁמְעוּן – sõna שָׁמַע tähendab «kuulma», «kuulama», «tähele panema», «[palvet] kuulda võtma», ka «kuuletuma».

Seda sa just – כָּכֵל – õigem oleks tõlkida: «kõige selle kohaselt, [mida]», «kõike seda mööda, [mida]» või «kõigiti [nagu]», sõnasõnalt: «nagu kõik, [mida]».⁶

Palusid – אֲשֶׁר־שָׁאַלְתָּ – sõna שָׁאַל tähendab «[nõu] küsima», «anuma», «otsima», «taga nõudma», «[teenet] paluma».

Kogunemispäeval – בְּיוֹם הַקָּהָל – sõna קָהָל tähendab «kogudus», «kogunemine», «kokkutulemine».

Hoorebil – בְּחֶרֶב – nimi חֶרֶב tuleneb verbist חָרַב ja tähendab kuiva paika, veeta kõrbe, tühermaad.

Issandalt – מֵעַם יְהוָה – originaalis kasutatakse siin Jumala nime יהוה .

Ma ei suuda enam kuulata – לֹא אֶסְף לְשִׁמְעַ – võiks tõlkida ka: «ärgu ma kuulgu jälle» või «et ma ei kuuleks taas». Sõna יָסַף tähendab «[midagi] uuesti/jälle/ taas tegema».

Issanda – originaalis kasutatakse siin Jumala nime יהוה .

Issand – originaalis kasutatakse siin Jumala nime יהוה .

Ja ma panen – sõna נָתַן tähendab «andma», «seadma», «asetama», aga ka «määrama», «[kellegi kätte midagi] usaldama».

Kõike, mis mina teda käsin – כָּל־אֲשֶׁר אֶצְוֶנוּ – sõna צָוָה tähendab «käskima», «korraldust andma», «ülesandeks seadma».

Ja kes ei kuula mu sõnu – וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִשְׁמַע אֶל־דְּבָרֵי – sõnasõnalt: «ja sünnib, et see mees, kes ei kuuletu mu sõnadele».⁷

Nõuan...aru – אֶדְרֹשׁ – sõna דָּרַשׁ tähendab «otsima», ka «[kellegi järele või midagi] nõudma», «[midagi endale] küsima».

⁶ 1739. aasta Piiblis: «Keik sedda möda mis sa».

⁷ 1739. aasta Piiblis: «Ja se peab sündima: se mees, kes mo sanno ei kule».

Sisuline analüüs

Viienda Moosese raamatu 18. peatükk algab korralduste ja meeldetuletustega Leevi suguharule: kuna nende pärisosaks on Issand ise (5Ms 18:2), siis neil ei ole teiste suguharude sarnaselt kindlaks määratud asupaika, vaid nad võivad elada seal, kus nad ise tahavad (5Ms 18:6). Nende elatiseks on osa Issandale toodavatest ohvritest (5Ms 18:1.3.j) ning nad peavad pidama meeles, et Issand on nad valinud kõigi suguharude hulgast, et nad seisaksid alati Tema teenistuses (5Ms 18:5).

Kontrastiks Iisraeli jumalateenistusele on Kaanimaa elanike ebajumalateenistus, millest Iisrael peab igal juhul hoiduma. See ei puuduta mitte ainult templiteenistust, vaid kõikvõimalikke rohkem või vähem kultuslikke akte ja kombeid, maagiat ja nõidumist: «Kui sa jõuad sellele maale, mille Issand, su Jumal, sulle annab, siis ära õpi tegema nende rahvaste jäledusi! Ärgu leidugu su keskel kedagi, kes laseb oma poega ja tütart tulest läbi käia, ei ennustajat, pilvestlausujat, märkide seletajat ega nõida, ei manajat, vaimude ja tarkade küsitlejat ega surnutelt nõu otsijat!» (5Ms 18:9–11)

Tegemist on millegi Jumalale täiesti vastuvõetamatuga – see ongi õigupoolest põhjus, miks Jumal laseb Iisraelil kaananlastest võitu saada: «Sest igauks, kes seda teeb, on Issandale jäle, ja nende jäleduste pärast ajab Issand, su Jumal, nad ära sinu eest... Sest need rahvad, keda sa ära ajad, kuulavad pilvestlausujaid ja ennustajaid, aga sinule ei ole Issand, su Jumal, selleks luba andnud.» (5Ms 18:12.14)

Et hoida oma rahvast eksimast, selleks töötab Jumala tuua tema keskelt esile Moosese sarnase prohveti, kes kõneleb Issanda nimel ja Tema sõnu ning keda Iisraeli lapsed peavad kuulda võtma, kui nad ei taha jagada kaananlaste saatust. On oluline rõhutada, et prohvet ei ole siin mitte niivõrd nägija (nagu prohvetit tavaliselt mõistetakse), vaid eeskätt kõneleja – kusjuures ta ei kõnele mitte oma sõnu, vaid Jumala omi, ega tegutse mitte omaenda autoriteedile toetudes, vaid Issanda nimel. See, kes ei võta kuulda prohvetit, ei võta kuulda Jumalat ennast – ning peab teadma, et Jumal ise nõuab talt tema sõnakuulmatuse eest vastust.

Prohvet, kelle esiletõusu Jumal töötab, peab olema nagu Mooses. Kuna Apostlite tegude raamatus seostatakse see töotus enesestmõistetavalt Jeesusega, on kohane teha seda ka siin. Tõeline Prohvet, kelle tulemist siin ette kuulutatakse, oli ja on üsna mitmes mõttes Moosese sarnane, teda muidugi mõõtnatult ületades.

Esimese asjana võib nimetada seda, et Ta on tõusnud Iisraeli rahva hulgast, oma vendade keskelt⁸, «sest pääste tuleb juutidelt» (Jh 4:22) ning Kristus, lihaks saanud

⁸ «Jah, niihästi Pühitseja kui pühitsetavad on kõik ühe Isa lapsed. Sel põhjusel Jeesus ei häbenegi neid hüüda vendadeks. Seepärast Ta pidigi kõiges saama vendade sarnaseks, et Temast saaks halastav ja ustav ülempreester Jumala ees rahva pattude lepitamiseks.» (Hb 2:11.17)

Jumala Sõna (Jh 1:14), on ihu poolest pärit iisraellaste seast (Rm 9:5). Mooses oli tõeline vahemees Jumala ja Tema rahva vahel – selleni välja, et ta pidi panema oma näo ette katte, kuna tema pale hiilgas pärast Issandaga kohtumist niivõrd, et isegi Moosese vend ja Issanda preester Aaron kartis talle läheneda (2Ms 34:30). Samamoodi on Kristus vahemeheks Jumala ja inimeste vahel (1Tm 2:5; Hb 8:6; 9:15; 12:24) – muidugi mõõtnatult täiuslikumalt kui Mooses, kuna Ta on Moosese palju «parema lepingu vahemees» (Hb 8:6). Samal ajal, kui Mooses oli valmis Iisraeli rahva asemel surema, oli Jeesus see, kes surigi – ja mitte ainult Iisraeli rahva, vaid kogu inimkonna päästmiseks.

Mooses «rääkis...Iisraeli lastele, mida oli kästud» (2Ms 34:34) – samamoodi, taas Moosese võrratult ületades, tuli Kristus, et teha Jumala tõe ja tahe inimestele nähtavaks ja kättesaadavaks, lausa käega katsutavaks: «Seadus on ju antud Moosese kaudu, arm ja tõe aga tulnud Jeesuse Kristuse kaudu. Keegi ei ole iialgi näinud Jumalat. Ainusündinud Poeg, kes on Isa rinna najal, Tema on meile teate toonud. Mis algusest peale on olnud, mida me oleme kuulnud, mida me oleme oma silmaga näinud, mida me oleme vaadelnud ja mida meie käed on katsunud – seda me kuulutame Elu Sõnast.» (Jh 1:17; 1Jh 1:1)

Jumal rõhutab, et inimesed peavad Prohvetit, kelle Ta äratab, kuulama ja kuulda võtma. See Prohvet mitte üksnes ei kõnele Jumala sõnu, vaid Ta on Jumala Sõna, kelles kõik on loodud ja kelles kõik uueks tehakse. Tema kuulamine ja kuuldavõtmine peab olema sama enesestmõistetav, nagu **קוּלוּ יִשְׂרָאֵל** – «Kuule, Iisrael!» –, mida juudid retsiteerivad igas hommiku- ja õhtupalves: «Kuule, Iisrael! Issand, meie Jumal Issand, on ainus. Armasta Issandat, oma Jumalat, kõigest oma südamest ja kõigest oma hingest ja kõigest oma väest! Ja need sõnad, mis ma täna sulle annan, jäägu su südamesse! Kinnita neid oma lastele kõvasti ja kõnele neist kojas istudes ja teed käies, magama heites ja üles tõustes! Seo need märgiks oma käe peale ja olgu need naastuks su silmade vahel! Kirjuta need oma koja piitjalgadele ja väravatele!» (5Ms 6:4–9)

Kui Jeesus kolme jüngrit endaga võttes mäele tõusis ning seal jüngrite silme ees kirkastati, siis kuulsid nad taevast Jumala häält: «See on minu armas Poeg, kellest mul on hea meel, Teda kuulake!» (Mt 17:5) On tähelepanuväärne, et neile sõnadele eelnes Jeesuse vestlus Moosese ja Eelijaga, Vana Testamendi suurimate prohvetitega – taevast kostev Isa hääl ei käskinud aga kuulata mitte neid, vaid Teda, kes on neist kahest mõõtnatult suurem, Jumala armsat Poega, lõpuaegade Prohvetit, kes ei ole tulnud seda, mis on sündimas, mitte üksnes ette kuulutama, vaid omaenda isikus teostama.

Jeesuse prohvetliku kõne erilisust ei kogenud mitte ainult vähesed valitud jüngrid, vaid ka suured rahvahulgad ja isegi need, kellele oli antud käsk Ta vahistada: «Nad olid vapustatud Tema õpetusest, sest Ta ei õpetanud neid nõnda nagu kirjatundjad, vaid nagu see, kellel on meelevald.»; «Ja suur rahvahulk kuulas Jeesust meeleldi.» (Mk 12:38); «Ükski inimene ei ole veel kunagi nõnda rääkinud nagu see inimene.» (Jh 7:46)

Seda, et Moosesele antud töötus temasarnase prohveti tõusmisest on täitunud Jeesuses, ei tunnista mitte ainult Peetrus pärast Jeesuse taevasseminemist ja Püha Vaimu väljavalamist (Ap 3:22j), vaid seda aimas juba naine Samaaria kaevul (Jh 4:19), seda pidasid võimalikuks lehtmajadepühaks Jeruusalemma tulnud palverändurid (Jh 7:40) ning sellest kõnelesid pea täie kindlusega need, keda Jeesus oli viie leiva ja paari kalaga toitnud: «Tema on tõesti see prohvet, kes peab tulema maailma.» (Jh 6:14)⁹ Lisaks Peetrusele nägi pärast Jeesuse surma, ülestõusmist ja taevasseminemist selle töötuse täitumist Jeesuses ka esimärter Stefanos: «See on see Mooses, kes ütles Iisraeli lastele: «Jumal tõstab teie vendade seast teile Prohveti, seesuguse nagu mina.»» (Ap 7:37)

Tulevast Prohvetit töötades meenutab Jumal seda, mis oli sündinud kümne käsu andmisel: «Seda sa just palusid kogunemispäeval Hoorebil Issandalt, oma Jumalalt, öeldes: «Ma ei suuda enam kuulata Issanda, oma Jumala häält ega kauemini vaadata seda suurt tuld, ilma et ma sureksin.»» (5Ms 18:16). Kuigi Mooses oli seisnud vahemehena Jumala ja inimeste vahel (5Ms 5:5), oli vaatepilt siiski niivõrd hirmuäratav, et rahvavanemad ütlesid Moosesele: «Vaata, Issand, meie Jumal, on meile näidanud oma auhiilgust ja suurust, ja me oleme kuulnud Ta häält tule seest. Sel päeval me nägime, et Jumal räägib inimesega, aga too jääb elama. Nüüd aga, miks peame surema? Sest see suur tuli põletab meid ära. Kui me veel edasi kuuleme Issanda, oma Jumala häält, siis me sureme.» (5Ms 5:24j)

Rahva ettepanek oli, et edaspidi läheks Mooses üksi Jumala ette ning räägiks pärast rahvale kõigest, mida ta on näinud ja kuulnud. Jumal oli sellega nõus, ent rõhutas siiski, et kuigi Moosesele peab olema Tema ees eristaatus, on siiski kogu rahvas kohustatud Tema sõna kuulama – olgugi vahendatuna – ja selle järgi käima: «Oleks neil ometi niisugune süda, et nad mind kardaksid ja peaksid alati kõiki mu käske, et nende ja nende laste käsi igavesti hästi käiks!» (5Ms 5:29)

Hoorebi mäe juures toimunud meenutatakse ka Kirjas heebrealastele, kasutades seda võimalusena anda tunnistust Uuest Lepingust Jumala ja inimeste vahel, millega on lõpetatud eelmine: «Teie ei ole astunud käega katsutava ja tules põleva mäe ligi, ei sünguse, ei pimeduse, ei raju, ei pasunahääle ega niisuguse kõne kõla juurde, mille kuuljad palusid, et sellele ei lisataks ühtegi sõna; sest nad ei suutnud kanda seda korraldust: «Kui ka loom peaks puutuma mäe külge, siis visatagu ta kividega surnuks!»; ja see vaatepilt oli nii õudne, et Mooses ütles: «Ma olen kabuhirmus ja värisen!» –, vaid teie olete tulnud Siioni mäe juurde ja elava Jumala linna, taevase Jeruusalemma juurde ja kümnete tuhandete inglite juurde, esikpoegade koguduse juurde, kes on kirja pandud taevas, ja Jumala, kõikide kohtumõistja juurde, ja täiuslikuks saanud õigete vaimude juurde, ja uue lepingu vahemehe Jeesuse juurde, ja piserdamisvere juurde, mis kõneleb paremini Aabeli verest.» (Hb 12:18–24)

⁹ Tõsi, märksa suurema skepsisega puutus Jeesus kokku oma kodulinna Naatsaretis: «Tõesti, ma ütlen teile, ükski prohvet ei ole tunnustatud oma kodukohas.» (Lk 4:24)

Jumal ei ole Jeesuses Kristuses kinkinud oma rahvale mitte ainult Tema ja inimeste vahel seisvat kõneisikut, vaid oma Poja, kes, olles tõeline Jumal, sai tõeliseks inimeseks, kõige täiuslikumaks Vahemeheks Jumala ja inimeste vahel, ühendades need kaks oma ihus üheksainsaks isikuks, kelles on saanud avalikuks ja teostunud Jumala armastus, millest mitte miski ei saa meid lahutada (Rm 8:38j). Nagu juba öeldud, on Jeesus Prohvet, kes mitte ainult ei kuuluta ette seda, mis on sündimas, vaid kelles sünnib kõik see, mida Jumala prohvetid on läbi aegade ette kuulutanud.¹⁰

Kirjas heebrealastele tuuakse esile Moosese ja Kristuse sarnasus ja erinevus, sedastades, et «Mooses oli ustav kogu [Jumala] kojas otsekui sulane tunnistuseks kõigest, mida veel pidi räägitama, Kristus on aga Tema koja üle kui ustav Poeg» (Hb 3:5j). Samasuguse – või seda veelgi ületavama ustavusega – kui Mooses kuulab ja kuulutab Issanda sõna Tema kannatav sulane: «Issand Jumal on mulle andnud õpetatud keele, et ma oskaksin vastata väsinule, virgutada teda sõnaga. Ta äratab igal hommikul, Ta äratab mu kõrva, et ma kuuleksin õpilaste kombel. Issand Jumal avas mu kõrva ja ma ei ole vastu pannud, ma ei ole taganenud.» (Js 50:4j)

Jeesus, olles küll «Jumala kuju», ent loobudes «iseenese olust» ja «saades inimese sarnaseks» (Fl 2:6j), kinnitab oma kuulekust sellele, kes oli Ta läkitanud, ning ustavust Tema autoriteedile: «Mina ei ole rääkinud iseenesest, vaid Isa, kes on minu saatnud, on andnud mulle käsu, mida ma pean ütleva ja mida ma pean rääkima. Ja ma tean, et Tema käsk on igavene elu. Mida mina räägin, seda ma räägin nõnda, nagu Isa mulle on öelnud.» (Jh 12:49j) Seejuures rõhutab Jeesus, et Ta ei ole jätnud omadele midagi edasi ütlemata: «Ma ei nimeta teid enam orjadeks, sest ori ei tea, mida ta isand teeb. Teid olen ma nimetanud sõpradeks, sest teile olen ma andnud teada kõik, mida ma olen kuulnud oma Isalt.» (Jh 15:15)

Kuna Jeesus Kristus – Issanda töötatud Prohvet – mitte ainult ei kõnele Jumala sõnu, vaid on Jumala Sõna, tähendab Tema kuuldavõtmise või mitte kuulda võtmise otseselt kas Jumala vastuvõtmist või tagasilükkamist: «Ja kes ei kuula mu sõnu, mida ta räägib minu nimel, sellelt nõuan mina ise aru.» (5Ms 18:19) Apostlid mõistsid väga hästi, kui tõsise asjaga siin on tegemist: «Aga iga inimene, kes seda Prohvetit ei kuula, kaotatakse rahva seast ära.» (Ap 3:23) Samamoodi kinnitatakse Johannese evangeeliumis: «Isa armastab Poega ja on andnud Tema kätte kõik. Kes usub Pojasse, sellel on igavene elu, aga kes ei kuula Poja sõna, see ei näe elu, vaid tema peale jääb Jumala viha.» (Jh 3:35j) Siiski on selge, et Jumal ei ole seda suurt Prohvetit töotanud ega läkitanud mitte selleks, et kedagi hukatusse saata, vaid et kõik võiksid Teda kuulates ja kuulda võttes oma hinge päästa: «Jumal ei ole ju läkitanud oma Poega maailma, et Ta kohut mõistaks maailma üle, vaid et maailm Tema läbi päästetaks.» (Jh 3:17)

¹⁰ Vrd Ef 3:8j: «Minule, kõige vähemale kõigi pühade seast, on antud see arm: kuulutada paganate seas evangeeliumi Kristuse äraarvamatus rikkusest ja valge ette tuua kõigile, mis on selle saladuse korraldus, mis on kätketud aegade algusest peale Jumalas, kes kõik on loonud.»

Jutluseks

Advendiaja kolmanda pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Valmistage Issanda teed». Käsiraamat nimetab, et pühapäeva keskmes on Ristija Johannes oma kutsega patukahetsusele ja meelearandusele, ning et Johannes osutab Jeesusele kui Jumala Tallele, kes kannab ära maailma patu.

Tuleb tõdeda, et väide, et «pühapäeva keskmes on Ristija Johannes», on sisulises vastuolus Ristija Johannese enda tunnistusega, mis seisneb õigupoolest selles, et tema ainsaks rolliks on osutada sellele, kes on tõeliselt keskpunktis, kes «seisab teie keskel» (vrd Jh 1:26), isegi kui Teda ära ei tunta või koguni tähele ei panda. Väga kirkalt tuleb see esile ka EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava kolmanda lugemisaasta Vana Testamendi lugemises, milles seisnev töötus suure Prohveti kohta on täitunud Kristuses (mitte Ristija Johanneses, kes vastab küsimusele, kas ta on *see* prohvet, selgesõnalise eitusega).

Kolmanda lugemisaasta Epistliks (Rm 16:25–27) on Rooma kirja lõpusalmid, milles apostel Paulus ülistab Jumalat selle eest, et Tema iidsed töötused on täitunud Jeesuses Kristuses ja saanud Temas avalikuks kõigi rahvaste silme ees.

Evangeeliumiks on kolmandal lugemisaastal kas Jh 1:19–27 või Jh 3:26–30. Mõlemad kujutavad endast Ristija Johannese tunnistust Jeesusest, kuid eriti Vana Testamendi lugemist silmas pidades sobib ehk paremini esimene, mis sisaldab otsest viidet Moosesele antud töötusele lõpuaegade Prohveti kohta: ««Kas sa oled prohvet?» Aga tema vastas: «Ei.»» (Jh 1:21)

Nagu kogu tulemisaja, nii on ka advendiaja kolmanda pühapäeva keskmes kuulutus Kristusest, Jumala igavesest Sõnast, Isa ainusündinud Pojast, kes on meie pärast ja meie õndsuseks lihaks saanud, meie eest kannatanud ja surnud ning tõelise Jumala Tallena meie patud ära kandnud. Jeesus Kristus on Moosesele töötatud suur Prohvet, kes mitte ainult ei kõnele Jumala sõnu, vaid on Jumala Sõna, ning kes mitte ainult ei kuuluta ette seda, mis on sündimas, vaid kelles kõik ammust ajast ette kuulutatu sünnib – päästeks nii Iisraeli rahvale kui kogu inimkonnale.

Jutluse võib üles ehitada näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jumal töötas Moosesele, et Ta toob tema rahva, tema vendade hulgast esile tema sarnase prohveti, kes kõneleb Jumala sõnu ning keda kõik peavad kuulda võtma, et nad võiksid püsida. Sarnasus Mooseselega tähendab, et see prohvet peab olema eeskätt vahemees Jumala ja inimeste vahel: Iisraeli rahvas oli näinud ja kuulnud Jumala eneseilmutust Hoorebil, ning see oli neid niivõrd kohutanud, et nad palusid, et edaspidi kõneleks Jumal nendega üksnes Moosese vahendusel, et nad Teda nähes

ja Tema häält kuuldes ei hukkuks. Jumal nõustus sellega ning Mooses oli Tema ustav prohvet: niivõrd ustav, et pärast Jumalaga kohtumist ta mitte ainult ei rääkinud inimestele Jumala sõnu, vaid koguni tema pale kiirgas Issanda auhiilgust.

2. Nüüd, mil nii Iisraeli rahva kõrberännak – teekond Töötatud Maa poole – kui ka Moosese enda elutee olid lõpule jõudmas, töötas Jumal uut prohvetit. Ta ärataski järgnenud sajandite jooksul oma rahva keskest palju prohveteid, nende hulgas suuri prohveteid ja jumalamehi, nagu näiteks Saamuel, Eelija, Eliisa, Jesaja, Jeremija, Taaniel ja teised. Aga mitte ükski neist polnud see prohvet, kellest Jumal siin Moosesele kõneles, kuna Jumalal oli hoopis suurem plaan. Jumal oli otsustanud saata mitte ainult Iisraeli rahvale, vaid kogu inimkonnale taolise Vahemehe, kes mitte ainult ei kõneleks inimestele Tema sõnu, vaid oleks Tema Sõna, ning mitte ainult ei osutaks Jumala suunas, ei näitaks inimestele teed Tema juurde, vaid oleks ise Tee Isa juurde (Jh 14:6) ning see, kelles Jumal ja inimene täiuslikult ja lahutamatu kokku ning üheks saavad.
3. Selleks töötatud Prohvetiks on Jumala ainusündinud Poeg, meie Õnnistegija Jeesus Kristus, lihaks saanud Sõna, kes tuli, et tuua meile mitte ainult «teadet» Jumalalt, vaid et teha meile avalikuks ja ligipääsetavaks Jumal ise kogu Tema armu ja tõe, halastuse ja armastuse täiuses. Viimane suur üksnes inimesest prohvet, kes rajas tolele suurimale Prohvetile teed ning valmistas inimesi Teda vastu võtma, oli Ristija Johannes, kes eitas selgelt, et tema on see töötatud ja oodatud suur Prohvet. Johannes nimetas ennast hüüdjaks hääleks kõrbes, mis varsti pärast kuuldavale toomist hajub ja kaob¹¹ – Jeesus Kristus on aga igavene Sõna, kes on toonud kadumatuse ja hävimatut elu kõigile, kes Temasse usuvad ja Ta vastu võtavad. Paraku on ka teine võimalus: kes Teda ei kuula, kes Teda vastu ei võta, see ei lükka tagasi mitte ainult jumalikku sõnumit, vaid Jumala enda ning Tema pakutava igavese elu. Praegu kõlab siiski veel päästev rõõmusõnum: «Jumal ei ole ju läkitanud oma Poega maailma, et Ta kohut mõistaks maailma üle, vaid et maailm Tema läbi päästetaks.» (Jh 3:17)

¹¹ «Tema peab kasvama, aga mina pean kahanema.» (Jh 3:30)